

รูปแบบของการกลั่นแกล้งทางไซเบอร์และ
แนวทางการป้องกันในเชิงนโยบาย
Patterns of Cyberbullying and Policy-Based
Prevention Measures

ณัฐพล ประดิษฐ์ผลเลิศ¹

Received 5 March 2025; Revised 30 April 2025; Accepted 24 October 2025

บทคัดย่อ

การกลั่นแกล้งทางไซเบอร์ (Cyberbullying) เป็นปัญหาทางสังคมที่ทวีความรุนแรงขึ้นตามการใช้งานเทคโนโลยีและอินเทอร์เน็ต โดยเฉพาะในกลุ่มเยาวชนที่ใช้สื่อออนไลน์เป็นส่วนหนึ่งของชีวิตประจำวัน การกระทำดังกล่าวมีลักษณะเป็นการใช้เทคโนโลยีในการข่มขู่ ล้อเลียน ทำให้อับอาย หรือสร้างความเสียหายแก่ผู้อื่นอย่างเจตนาและต่อเนื่อง ซึ่งส่งผลกระทบทางจิตใจ อารมณ์ และพฤติกรรมของเหยื่อในระยะยาว รูปแบบของการกลั่นแกล้งทางไซเบอร์มีหลากหลาย เช่น การคุกคาม การปลอมแปลงตัวตน การเปิดเผยข้อมูลส่วนตัว และการสะกดรอยตามในโลกออนไลน์ บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษารูปแบบของการกลั่นแกล้งทางไซเบอร์ ตลอดจนเสนอแนะแนวทางในการป้องกันและจัดการเชิงนโยบายที่มีประสิทธิภาพ โดยเน้นบทบาทของครอบครัว สถานศึกษา หน่วยงานรัฐ และแพลตฟอร์มออนไลน์ในการร่วมมือกันสร้างสภาพแวดล้อมดิจิทัลที่ปลอดภัยผ่านการให้ความรู้ การส่งเสริมจริยธรรมการใช้งานเทคโนโลยี และการบังคับใช้กฎหมายอย่างจริงจัง การดำเนินนโยบายเชิงป้องกันควร

¹ Nattapol Praditphonlert

นักวิชาการอิสระ

Independent Scholar

E-mail: mnnatt@gmail.com

ให้ความสำคัญกับการปลูกฝังความเข้าใจเรื่องสิทธิ ความเคารพ และความรับผิดชอบ
ต่อผู้อื่นในสังคมออนไลน์ อันจะนำไปสู่การลดอัตราการกลั่นแกล้งทางไซเบอร์ในระยะ
ยาว และส่งเสริมความยั่งยืนของระบบนิเวศดิจิทัลที่เป็นธรรมและปลอดภัยยิ่งขึ้น

คำสำคัญ : การกลั่นแกล้งทางไซเบอร์, มาตรการเชิงนโยบาย, การคุกคาม

Abstract

Cyberbullying has emerged as an escalating social issue alongside the widespread use of digital technology and the internet, particularly among youth who increasingly engage with online platforms as part of daily life. This behaviour involves intentional and repetitive acts of intimidation, humiliation, or harassment via technological means, significantly impacting victims' psychological well-being, emotional stability, and behavioural development. Cyberbullying manifests in various forms, including harassment, impersonation, exposure of private information, and cyberstalking. This article aims to examine the typologies of cyberbullying and to propose effective preventive and policy-based measures. Emphasis is placed on the collaborative roles of families, educational institutions, governmental bodies, and online platforms in cultivating a safe digital environment. Strategies include digital literacy promotion, ethical use of technology, and strict law enforcement. Preventive policy frameworks should prioritize fostering awareness of digital rights, mutual respect, and personal responsibility in online communities. These efforts are crucial to mitigating the prevalence of cyberbullying and supporting the long-term development of a safer, more equitable digital ecosystem.

Keywords : Cyberbullying, Policy Measures, Harassment

1. บทนำ

ในยุคดิจิทัลการใช้เทคโนโลยีและอินเทอร์เน็ตได้กลายเป็นส่วนสำคัญของชีวิตประจำวัน อย่างไรก็ตาม การพัฒนาอย่างรวดเร็วของเทคโนโลยีกลับนำมาซึ่งปัญหาสังคมที่ทวีความรุนแรงขึ้น หนึ่งในนั้นคือ การกลั่นแกล้งทางไซเบอร์ (Cyberbullying) ซึ่งเป็นพฤติกรรมคุกคาม ช่มชู้ หรือทำให้ผู้อื่นได้รับความอับอายผ่านช่องทางออนไลน์ ปัญหานี้ส่งผลกระทบอย่างกว้างขวางต่อบุคคลทุกช่วงวัย โดยเฉพาะกลุ่มเยาวชนที่ใช้โซเชียลมีเดียเป็นประจำ

การกลั่นแกล้งทางไซเบอร์มีหลายรูปแบบ เช่น การใช้ข้อความดูหมิ่น การเผยแพร่ข้อมูลส่วนตัวโดยไม่ได้รับอนุญาต การปลอมแปลงข้อมูลเพื่อทำให้ผู้อื่นเสื่อมเสียชื่อเสียง และการกีดกันทางสังคมผ่านแพลตฟอร์มออนไลน์ ผลกระทบของพฤติกรรมเหล่านี้อาจรุนแรง ทั้งในแง่ของสุขภาพจิต ความเครียด และการสูญเสียความมั่นใจในตนเอง

เพื่อลดปัญหาดังกล่าว มาตรการป้องกันเชิงนโยบาย จึงมีความสำคัญอย่างยิ่ง รัฐบาล องค์กร และสถาบันการศึกษาต้องร่วมมือกันกำหนดแนวทางที่มีประสิทธิภาพ ไม่ว่าจะเป็นการออกกฎหมายที่ครอบคลุม การให้ความรู้แก่ประชาชน หรือการพัฒนาเทคโนโลยีเพื่อป้องกันพฤติกรรมไม่พึงประสงค์ บทความนี้จะกล่าวถึงรูปแบบต่าง ๆ ของการกลั่นแกล้งทางไซเบอร์ พร้อมทั้งวิเคราะห์มาตรการป้องกันเชิงนโยบายที่สามารถนำไปปรับใช้เพื่อสร้างสังคมออนไลน์ที่ปลอดภัยยิ่งขึ้น

2. ความหมายของการกลั่นแกล้งทางไซเบอร์

การกลั่นแกล้งทางไซเบอร์ (Cyberbullying) เป็นพฤติกรรมที่นักวิชาการและงานวิจัยต่างให้คำนิยามไว้หลากหลาย แต่โดยรวมแล้ว หมายถึงการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเป็นเครื่องมือในการคุกคาม ทำร้าย หรือ กลั่นแกล้งผู้อื่น

วันวิสาข์ ไชยพันธ์ อธิบายถึงลักษณะการกลั่นแกล้งดังกล่าวว่าเป็น “การกลั่นแกล้งออนไลน์” หมายถึง การกลั่นแกล้งที่เกิดขึ้นผ่านการใช้อุปกรณ์ดิจิทัล² สอดคล้องกับเมธินี สุวรรณกิจ ซึ่งอธิบายว่าเป็นการกลั่นแกล้งรูปแบบใหม่โดยใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ และการสื่อสาร เป็นเครื่องมือในการทำร้ายผู้อื่น³

กรกมล แจ่มเจริญยิ่ง อธิบายถึงลักษณะการกลั่นแกล้งดังกล่าวว่าเป็น “การกลั่นแกล้งบนโลกไซเบอร์” หรือ “การรังแกกันบนโลกไซเบอร์” หมายถึง การรังแกหรือคุกคามผู้อื่นผ่านอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ เช่น เว็บไซต์ อีเมล โทรศัพท์มือถือ ข้อความสั้น รวมไปถึงเว็บไซต์เครือข่ายทางสังคม เป็นการกระทำโดยเจตนา และนำไปสู่ความตึงเครียดทางอารมณ์ ทำให้เกิดความทุกข์อย่างซ้ำ ๆ⁴

Cyberbullying Research Center ได้ให้คำนิยามของ Cyberbullying ว่า “การกระทำอันตราย ที่เกิดโดยเจตนา และซ้ำแล้วซ้ำเล่า จากการใช้คอมพิวเตอร์ โทรศัพท์มือถือ และอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์อื่น ๆ ” (Willful and Repeated Harm Inflicted Through The Use of Computers, Cell Phones, and Other Electronic Devices) โดยอธิบายเพิ่มเติมว่า คำว่า “เจตนา” นั้น กล่าวถึงการเกิดพฤติกรรมดังกล่าว ต้องเกิดขึ้นโดยความตั้งใจ ไม่ใช่จากความบังเอิญ การเกิดขึ้น “ซ้ำแล้วซ้ำเล่า” นั้น ต้องเป็นลักษณะของรูปแบบพฤติกรรม ไม่ใช่เกิดเพียงครั้งเดียว “อันตราย” หมายความว่า เป้าหมายต้องรับรู้ว่าตนเองได้รับอันตราย และ

² วันวิสาข์ ไชยพันธ์, ความผิดฐานกลั่นแกล้งเด็กบนอินเทอร์เน็ต, (วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต, สาขากฎหมายอาญา คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2562), หน้า 10.

³ เมธินี สุวรรณกิจ, “มาตรการทางกฎหมายในการคุ้มครองเด็กและเยาวชนจากการถูกกลั่นแกล้งในสังคมออนไลน์,” วารสารนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร 10, ฉ.2 (กรกฎาคม-ธันวาคม 2560): 1.

⁴ กรกมล แจ่มเจริญยิ่ง, “การเปิดรับ ทศนคติ พฤติกรรม และแนวโน้มการรับมือต่อสถานการณ์การถูกกลั่นแกล้งบนสื่อสังคม (Cyberbullying) ของกลุ่ม Generation Z ผ่านช่องทางเฟซบุ๊ก,” (วิทยานิพนธ์วารสารศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาการบริหารสื่อสารมวลชน คณะวารสารศาสตร์และสื่อสารมวลชน มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2564), หน้า 41.

“คอมพิวเตอร์ โทรศัพท์มือถือ และอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์อื่น ๆ” เป็นสิ่งที่ทำให้การกลั่นแกล้งทางอินเทอร์เน็ตแตกต่างจากการกลั่นแกล้งแบบดั้งเดิม⁵

จะเห็นได้ว่า การกลั่นแกล้งทางไซเบอร์เป็นปัญหาจากการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการคุกคามและทำร้ายผู้อื่นโดยเจตนาและเกิดขึ้นซ้ำ ๆ ส่งผลให้เหยื่อเกิดความทุกข์และตึงเครียดทางอารมณ์อย่างต่อเนื่อง นอกจากนี้ ลักษณะการกลั่นแกล้งผ่านอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ยังทำให้การรังแกมีความรุนแรงและแพร่กระจายกว้างขวางกว่าการกลั่นแกล้งแบบดั้งเดิม อย่างไรก็ดี จากการศึกษาความหมายดังกล่าว สามารถพิจารณาไปในทิศทางเดียวกันได้ว่าเป็น “พฤติกรรม หรือการกระทำที่เกี่ยวข้องกับการใช้เทคโนโลยีเพื่อการสื่อสารอิเล็กทรอนิกส์เพื่อกลั่นแกล้งผู้อื่น”⁶

3. รูปแบบและพฤติกรรมการรังแกที่เกิดขึ้น

พฤติกรรมการรังแก (Bullying) นั้นสามารถแบ่งแยกย่อยออกได้เป็น 2 ประเภท ตามแนวคิดของ Dan Olweus⁷ ประเภทแรกคือ การรังแกทางตรงเป็นการทำร้ายเหยื่ออย่างเปิดเผย ไม่ว่าจะเป็นในทางร่างกาย วาจา หรือการแสดงออกประการอื่น เช่น การกีดกันออกจากกลุ่ม การแสดงออกทางเพศ หรือ การกีดกันไม่ให้คนอื่นมาคบ และประเภทที่สองคือ การรังแกทางอ้อม เป็นการจงใจให้โดดเดี่ยวทางสังคม หรือการปฏิเสธที่จะคล้อยตามความปรารถนาของอีกฝ่ายหนึ่ง⁸ อย่างไรก็ดี พฤติกรรมการรังแกกันผ่านโลกไซเบอร์นั้นมีความพิเศษและแตกต่างออกไปจากพฤติกรรมการรังแกกันโดยทั่วไปอยู่หลายประการ ได้แก่ 1) การปกปิดตัวตน เป็นการ

⁵ Cyberbullying Research Center, “What is Cyberbullying?,” Cyberbullying Research Center. สืบค้นเมื่อวันที่ 25 มกราคม 2568, <https://cyberbullying.org/what-is-cyberbullying>.

⁶ Robin M. Kowalski, et al. 2014. “Bullying in the Digital Age: A Critical Review and Meta-Analysis of Cyberbullying Research Among Youth,”. *Psychological bulletin*. (February 2014): 1074.

⁷ Dan A. Olweus, *Bully/victim problems in school: Facts and intervention*. (European Journal of Psychology of Education, 1997), 3.

⁸ ฟาติห์ ยูโซ๊ะ, “การเสริมสร้างภูมิคุ้มกันตนเองจากการถูกข่มเหงรังแกของนักเรียนวัยรุ่น โดยการค้าปลีกกลุ่มแบบบูรณาการ โรงเรียนราชประชานุเคราะห์แห่งหนึ่ง,” (วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาจิตวิทยาการให้คำปรึกษา มหาวิทยาลัยทักษิณ, 2563), หน้า 24.

กลั่นแกล้งทางไซเบอร์ที่ทำให้เหยื่อไม่สามารถรู้ได้ว่าใครคือผู้ทำร้าย หรือทำไมถึงถูกกลั่นแกล้ง เพราะผู้ที่กลั่นแกล้งมักจะปกปิดตัวตนของตนเอง โดยใช้ที่อยู่อีเมลหรือชื่อที่ไม่เปิดเผยตัวตนบนโลกออนไลน์ เช่น การใช้ชื่อปลอมในแอปพลิเคชันหรืออีเมลที่ไม่สามารถตรวจสอบได้ว่าเป็นใคร 2) การกลั่นแกล้งทางไซเบอร์สามารถเกิดขึ้นได้อย่างรวดเร็วและง่ายดาย เพียงแค่การกดแป้นพิมพ์หรือการสัมผัสหน้าจอเพียงไม่กี่ครั้งเท่านั้น นอกจากนี้ยังสามารถส่งผลกระทบต่อบุคคลได้ทั่วโลกในระยะเวลาอันรวดเร็ว 3) การกลั่นแกล้งทางไซเบอร์ทำให้ผู้กลั่นแกล้งไม่ต้องรับรู้ถึงการตอบสนองของเหยื่อ ซึ่งหมายความว่าผู้กลั่นแกล้งไม่จำเป็นต้องทราบว่าผลกระทบจากการกระทำของตนทำให้เหยื่อรู้สึกอย่างไร ดังนั้น ผู้กลั่นแกล้งจึงขาดความตระหนักถึงอันตรายที่ตนก่อขึ้น ซึ่งทำให้การกระทำที่รุนแรงในโลกไซเบอร์ โดยใช้เทคโนโลยีเป็นเครื่องมือทำได้ง่ายกว่าในโลกแห่งความเป็นจริง และ 4) การขาดความรู้ด้านเทคโนโลยีของผู้ปกครองและครู ส่งผลให้ไม่สามารถติดตามพฤติกรรมออนไลน์ของผู้อยู่ในปกครองได้อย่างมีประสิทธิภาพ เป็นเหตุให้เหยื่อถูกละเลย ผู้กระทำการกลั่นแกล้งหลีกเลี่ยงการตรวจสอบได้ และแม้จะสามารถระบุตัวผู้กระทำผิดได้ ก็อาจไม่สามารถดำเนินการตอบโต้ได้อย่างเหมาะสม⁹

ตัวอย่างของการกลั่นแกล้งรังแกนั้นสามารถจัดรูปแบบออกได้เป็นหลายลักษณะ เช่น ลักษณะตามปกติของการกระทำ (Nature of The Act) หรือแพลตฟอร์มที่ใช้ในการกลั่นแกล้งทางไซเบอร์ (Platforms Used for Cyberbullying)¹⁰

⁹ Sameer Hinduja and Justin W. Patchin, *Cyberbullying: Identification, Prevention, and Response*, 2020 Edition. (Cyberbullying Research Center) p.3 ในส่วนนี้ ณัฐริชต์ สามะ และคณะ แบ่งพฤติกรรมการข่มเหงรังแกออกเป็น 4 ส่วนเช่นกัน ในขณะที่ในรายงานฉบับสมบูรณ์ การศึกษาเพื่อพัฒนากลไกหรือมาตรการป้องกันการรังแก ข่มขู่คุกคามสตรี เด็ก และเยาวชน โดยช่องทางการรณรงค์ผ่านสื่อสังคมมีเดียต่าง ๆ แบ่งออกเป็น 8 ประการ (โปรดดูสำนักงานคณะกรรมการกิจการกระจายเสียง กิจการโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ และ อินไซต์ คอนซัลติ้ง รีเสิร์ช จำกัด, รายงานฉบับสมบูรณ์ การศึกษาเพื่อพัฒนากลไกหรือมาตรการป้องกันการรังแก ข่มขู่คุกคามสตรี เด็ก และเยาวชน โดยช่องทางการรณรงค์ผ่านสื่อสังคมมีเดียต่าง ๆ (กรุงเทพฯ: PDF, 2565), 27-28.

¹⁰ Asma A. Alhashmi et al. Taxonomy of Cyberbullying: An Exploration of The digital Menace, "Journal of Intelligent Systems and Applied Data Science," (JISADS), Vol.1, Issue.2, (2023), p 10.

อย่างไรก็ดี ในที่นี้จะได้แบ่งแยกตามลักษณะของการกลั่นแกล้งทางไซเบอร์¹¹ (Types of Cyberbullying) ซึ่งมีอยู่ด้วยกัน 5 ลักษณะ ได้แก่

1. การคุกคาม (Harassment) เป็นลักษณะของการก่อกวน หรือการคุกคามผู้อื่นอย่างซ้ำ ๆ การกระทำอื่นที่อาจพิจารณาว่าอยู่ในลักษณะเดียวกัน คือ การโจมตีหรือให้ร้ายบุคคลอื่นด้วยข้อความที่รุนแรง หรือหยาบคาย (Flaming) การใช้วาจาสร้างความเกลียดชัง (Hate Speech) หรือการลบ บล็อก ชัดขวาง หรือปฏิเสธการมีตัวตนของบุคคลอื่นออกจากกลุ่มหรือสังคมใด ๆ (Exclusion or Ostracism)

2. การเผยแพร่ข้อมูลที่เป็นเท็จหรือบิดเบือน (Denigration) เป็นการเผยแพร่ข้อมูลที่เป็นเท็จ หรือบิดเบือน ส่งผลให้ผู้ถูกกระทำได้รับความเสียหาย เสื่อมเสียชื่อเสียง อับอาย ถูกดูหมิ่น หรือได้รับความเกลียดชังจากคนรอบข้าง การกระทำอื่นที่อาจพิจารณาว่าอยู่ในลักษณะเดียวกัน คือ การหลอกล่อทางอินเทอร์เน็ต (Internet Trolling) และการล่อลวงทางเพศ (Online Grooming)

3. การแอบอ้างชื่อหรือตัวตนของผู้ถูกกระทำ (Impersonation) เป็นการแอบอ้างชื่อ หรือตัวตนของผู้ถูกกระทำเพื่อให้ร้าย ด่าทอ หรือกระทำการประสังค์ร้ายต่อบุคคลอื่น การกระทำอื่นที่อาจพิจารณาว่าอยู่ในลักษณะเดียวกัน คือ การหลอกลวงด้วยวิธีการทางสังคม (Social Engineering/Phishing)

4. การนำข้อมูลที่เป็นความลับไปเผยแพร่ (Outing) เป็นการล่อลวง หรือนำภาพข้อมูลส่วนตัว หรือข้อมูลที่เป็นความลับของบุคคลอื่นไปเผยแพร่ โดยไม่ได้รับอนุญาต (Outing and Trickery) โดยการกระทำอื่นที่อาจพิจารณาว่าอยู่ในลักษณะเดียวกัน คือ การทำร้ายร่างกายและเผยแพร่คลิป (Happy Slapping) การเผยแพร่ภาพหรือคลิปส่วนตัวโดยไม่ได้รับอนุญาต (Sexting)

5. การสะกดรอยตามทางไซเบอร์ (Cyberstalking) เป็นการติดตาม ช่มชู้ หรือคุกคามบุคคลอื่น อย่างซ้ำ ๆ อย่างจริงจัง และรุนแรง การกระทำอื่นที่อาจพิจารณาว่าอยู่ในลักษณะเดียวกัน คือ การบีบบังคับทางไซเบอร์ (Cyber Coercion) การชู้กรรโชก

¹¹ ปองกมล สุรัตน์. 2561, “การรังแกผ่านโลกไซเบอร์ในมิติสังคมวัฒนธรรม: กรณีศึกษาเยาวชนไทย เจเนอเรชั่น Z,” ปรญญานพนธ์ ปร.ด. (การวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ประยุกต์). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

ทางไซเบอร์ (Cyber Extortion) หรือความรุนแรงทางวาจาทางไซเบอร์ (Cyber Verbal Violence)

ทั้งนี้ สิ่งที่พึงพิจารณาคือ การกลั่นแกล้งรังแก โดยเฉพาะการกลั่นแกล้งทางไซเบอร์นั้นมีการกระทำที่พิจารณาได้ว่าเป็นความผิดอาญาตามกฎหมายที่มีโทษในทางอาญาของไทย และการกระทำที่พิจารณาไม่ได้ ในส่วนหลังนี้อาจยกตัวอย่าง เช่น การส่งข้อความเยาะเย้ย หรือการพิมพ์ดูถูกเหยียดหยามผู้อื่นในช่องสนทนาระหว่างกัน ทั้งสองนี้แม้ว่าจะเป็น การดูหมิ่น (ดูถูกหรือเหยียดหยาม) ผู้อื่น แต่ก็ไม่ใช่การกระทำ โดยซึ่งหน้า เนื่องจากความผิดอาญาฐานดูหมิ่นซึ่งหน้าตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 393¹² มีเจตนาเพื่อป้องกันเหตุร้ายซึ่งเกิดจากการกล่าวดูหมิ่นกันต่อหน้า¹³ รวมทั้งไม่ใช้การโฆษณา เนื่องจากไม่ได้มีลักษณะของการแพร่หลาย หรือเผยแพร่ ออกไปยังสาธารณชน¹⁴ หรือเป็นลักษณะของการป่าวประกาศ เนื่องจากเป็นการสนทนาต่อกันระหว่างบุคคลเท่านั้น หรือในกรณีที่ช่วยหรือยุยงให้บุคคลธรรมดา ซึ่งไม่มีลักษณะตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 293 กล่าวไว้ว่า หากเป็นเด็กที่มีอายุ เกิน 16 ปี หรือบุคคลที่สามารถเข้าใจการกระทำของตนเองว่ามีผลอย่างไร หรือ สามารถควบคุมการกระทำของตนเองได้ แล้วบุคคลนั้น ฆ่าตัวตายหรือพยายามฆ่าตัวตาย การกระทำดังกล่าวจะไม่ถือเป็นความผิดตามกฎหมายอาญาของไทย หรืออธิบายได้ว่า หากบุคคลนั้นมีอายุมากกว่า 16 ปี และสามารถรู้ได้ว่าการกระทำของตนมีผลกระทบ อย่างไร หรือสามารถตัดสินใจควบคุมการกระทำของตนเองได้ การที่บุคคลนั้น ฆ่าตัวตายหรือพยายามฆ่าตัวตายจะไม่ถูกลงโทษตามกฎหมายอาญา

¹² ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 393 กำหนดว่า “ผู้ใดดูหมิ่นผู้อื่นซึ่งหน้าหรือด้วยการโฆษณาต้อง ระวางโทษ...”

¹³ เทียบเคียงกรณีจากคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 3711/2557 (โปรดุด PODCAST | พุด-คุย ปัญหา กฎหมายภาษาชาวบ้าน, “EP.18 โทรศัพท์แล้วด่าทอกันแต่อยู่คนละที่ จะเป็นความผิดฐานดูหมิ่นหรือไม่?” ดำเนิน รายการโดย สำนักงานกิจการยุติธรรม (OJA). ออกอากาศวันที่ 6 กรกฎาคม 2566, YouTube Channel.

¹⁴ คำว่า “สาธารณชน” นั้นไม่มีบัญญัติความหมายโดยเฉพาะในทางกฎหมาย แต่สามารถพิจารณา ความหมายจากพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554 ได้ว่า (คำนาม) ประชาชนทั่วไป ซึ่งคำว่าประชาชน ทั่วไปย่อมมีความหมายกล่าวถึงคนมากกว่าสองคน ไม่ใช่เพียงการสนทนาต่อกันระหว่างบุคคลเท่านั้น

อย่างไรก็ตาม การกระทำไม่ถือเป็นการผิดตามกฎหมายอาญาของไทย ไม่ควรเป็นเหตุผลในการไม่กำหนดนโยบายเพื่อป้องกันการกลั่นแกล้งทางไซเบอร์ โดยเฉพาะเมื่อพิจารณาว่าการกลั่นแกล้งทางไซเบอร์เป็นสาเหตุสำคัญที่ทำให้มีการฆ่าตัวตายในวัยรุ่นเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง¹⁵

4. มาตรการป้องกันเชิงนโยบาย ต่อการกลั่นแกล้งทางไซเบอร์

การป้องกันไม่ให้เกิดเหตุการณ์อันไม่พึงประสงค์นั้นย่อมดีกว่าการแก้ไข ภายหลังจากที่เหตุการณ์นั้นได้เกิดขึ้นแล้ว ลักษณะนี้เป็นประการเดียวกันกับความพยายามแก้ไขปัญหาสุขาภพที่ครั้งหนึ่งเกิดขึ้นจากการกลั่นแกล้งทางไซเบอร์ ซึ่งเสียค่ารักษาพยาบาลเป็นจำนวนมาก¹⁶ โดยส่วนใหญ่พบว่า ประสบการณ์การถูกกลั่นแกล้งสัมพันธ์กับความเสี่ยงต่ออาการซึมเศร้าเป็นอย่างมาก¹⁷ เมื่อมีภาวะความเครียดสะสมเป็นเวลานาน นอกจากจะทำให้ภูมิคุ้มกันร่างกายอ่อนแอลงแล้ว ภาวะความเครียดที่สะสมในอาการซึมเศร้าอาจกลายเป็นภาวะซึมเศร้าหรือทำให้เป็นโรคซึมเศร้าได้¹⁸ หรือในกรณีที่เลวร้ายที่สุดการถูกกลั่นแกล้งทางไซเบอร์ดังกล่าวได้กลายเป็นสาเหตุซึ่งมีนัยสำคัญต่อการคิด พยายาม และฆ่าตัวตาย¹⁹ ซึ่งการฆ่าตัวตาย

¹⁵ จณิศาร์ แนมใส และคณะ, “การฆ่าตัวตายในวัยรุ่นจากการถูกกลั่นแกล้งทางไซเบอร์: การทบทวนวรรณกรรมอย่างเป็นระบบ,” (วารสารวิจัยการพยาบาลและวิทยาศาสตร์สุขภาพ สำนักวิชาพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์, ปีที่ 14 ฉบับที่ 2 กรกฎาคม-ธันวาคม 2565) 219.

¹⁶ ไม่ปรากฏผู้เขียน, “ผลสำรวจเผย ผู้ป่วย “โรคซึมเศร้า” จ่ายค่ารักษาแพง 21% ของรายได้” กรุงเทพธุรกิจ, สืบค้นเมื่อ 26 มกราคม 2568, <https://www.bangkokbiznews.com/health/social/1033279> (โปรดดูจณิศาร์ แนมใส และคณะ, “การฆ่าตัวตายในวัยรุ่นจากการถูกกลั่นแกล้งทางไซเบอร์: การทบทวนวรรณกรรมอย่างเป็นระบบ,” ประกอบ)

¹⁷ ถิรพร สิงห์หล่อ, “การกลั่นแกล้ง (Bullying) กระทบกับสุขภาพจิตของวัยรุ่นชายและหญิงมากกว่าโรคอ้วน” SDGmoves, สืบค้นเมื่อ 26 มกราคม 2568, <https://www.thaimediafund.or.th/wp-content/uploads/2021/04/GUIDELINE-1.pdf>

¹⁸ ไม่ปรากฏผู้เขียน, “เรียนรู้และเข้าใจ ‘โรคซึมเศร้า’” โรงพยาบาลศิรินทรร, สืบค้นเมื่อ 26 มกราคม 2568, <https://www.sikarin.com/health/โรคซึมเศร้า-depression>.

¹⁹ จณิศาร์ แนมใส และคณะ, “การฆ่าตัวตายในวัยรุ่นจากการถูกกลั่นแกล้งทางไซเบอร์: การทบทวนวรรณกรรมอย่างเป็นระบบ,” อ้างแล้ว เชิงอรรถที่ 14 หน้า 229

นั้นส่งผลกระทบต่าง ๆ ทั้งในทางสังคม เศรษฐกิจ²⁰ โดยเฉพาะเมื่อพิจารณาในมุมมองที่เห็นว่าการพัฒนาทุนมนุษย์เป็นการลงทุนที่สำคัญ เพราะช่วยลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา ซึ่งเป็นพื้นฐานของการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศ²¹ การป้องกันไม่ให้เกิดเหตุการณ์ดังกล่าวนั้นสอดคล้องกับสำนวนไทยบทหนึ่งคือ “กันไว้ดีกว่าแก้”²² ซึ่งสะท้อนถึงแนวคิดเรื่องการป้องกันการกลั่นแกล้งทางไซเบอร์ ในฐานะของ “อาชญากรรม” ที่สอดคล้องกับทฤษฎีสามเหลี่ยมอาชญากรรม (Crime Triangle Theory) ซึ่งเป็นทฤษฎีที่เน้นการป้องกันอาชญากรรมเชิงรุก จากการป้องกันไม่ให้เกิดด้านของสามเหลี่ยมทั้งสาม คือผู้กระทำความผิด (คนร้าย), โอกาส (เวลาและสถานที่) ซึ่งการป้องกันเชิงรุกนี้เป็นส่วนสำคัญในการลดโอกาสในการเกิดการกลั่นแกล้งทางไซเบอร์²²

ในส่วนของการมาตรการป้องกันที่ไม่ใช่ทางกฎหมาย หรือมาตรการเชิงนโยบาย เช่น การส่งเสริมการสร้างจิตสำนึกให้กับผู้ใช้เทคโนโลยี และการพัฒนาแนวปฏิบัติที่ดีในระดับสังคมและองค์กรต่าง ๆ จะสามารถช่วยป้องกันการกลั่นแกล้งทางไซเบอร์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ตัวอย่างจากต่างประเทศเช่น การใช้มาตรการเชิงรุกในสถานศึกษาหรือองค์กรเพื่อให้เกิดการรับรู้และป้องกันไม่ให้เกิดการกลั่นแกล้งทางไซเบอร์ตั้งแต่เริ่มต้น โดยสรุป การป้องกันการกลั่นแกล้งทางไซเบอร์ในระดับเชิง

²⁰ นิติ ภัวรัตน์, “ฆ่าตัวตาย: ปัญหาส่วนรวม ความรับผิดชอบของรัฐบาล,” 101.world, 7 กุมภาพันธ์ 2563, <https://www.the101.world/suicide/>.

²¹ เพ็งอ้ง, (โปรดดู กองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา, ทุนมนุษย์เพื่อยุติความเหลื่อมล้ำ (PDF, 2566), 6 ประกอบ

²² เนื่องจากการกระทำบางประการยังไม่อาจพิจารณาได้ว่าเป็นความผิดตามประมวลกฎหมายอาญาของประเทศไทย เช่น การใส่ร้ายที่ก่อให้เกิดความเกลียดชัง (Hate speech) ปัจจุบันยังไม่มีบัญญัติลักษณะการกระทำ hate speech เป็นความผิดครอบคลุมบุคคลหรือกลุ่มบุคคลที่สร้างความเกลียดชังทางความคิดและส่งผลเสียหายจนนำไปสู่การก่ออาชญากรรมต่อบุคคลสาธารณะ (โปรดดู ญรัฐฉิ เอี่ยมแพร. “เปรียบเทียบปัญหาความรับผิดชอบทางอาญาในลักษณะ hate speech ต่อบุคคลสาธารณะทางสื่อสังคม: ศึกษากฎหมายไทย สหรัฐอเมริกา นิวซีแลนด์ และอินโดนีเซีย”. RMUTSB Academic Journal (Humanities and Social Sciences) 1, no. 2 (December 31, 2016): 226–237. ทั้งนี้ ได้อธิบายเรื่องนี้แล้วในหัวข้อ “รูปแบบและพฤติกรรมที่เกิดขึ้น” ในบทความนี้

นโยบายไม่เพียงแต่ช่วยลดผลกระทบด้านสุขภาพของเหยื่อ แต่ยังเป็นการเสริมสร้างสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม ในระดับประเทศ

4.1 นโยบายและความเคลื่อนไหวในประเทศไทย

เมื่อพิจารณาตามนโยบายที่เกิดขึ้นในประเทศไทยนั้น พบแต่เพียงความเคลื่อนไหวในส่วนของเอกชนกล่าวคือ AIS ได้ร่วมมือกับ DQ Institute ซึ่งเป็นสถาบันที่มีการพัฒนามาตรฐานระดับสากล เกี่ยวกับการให้ความรู้ด้านความฉลาดทางดิจิทัล จากประเทศสิงคโปร์ เพื่อจัดหลักสูตรการเรียนรู้ DQ (Digital Intelligence Quotient) อันเป็นเครื่องมือการวัดผลด้านความฉลาดทางดิจิทัลของเด็ก และเยาวชนในช่วงอายุระหว่าง 8-18 ปี ด้วยการใช้เกณฑ์ที่อ้างอิงมาจากการคำนวณผลรวมของคะแนนด้านทักษะต่าง ๆ อาทิ ทักษะในการเข้าสังคม ทักษะการจัดการกับอารมณ์ กระบวนการทางความคิด และความตระหนักรู้ด้านดิจิทัล เป็นต้น โดยมีจุดประสงค์เพื่อการพัฒนาทักษะ และความฉลาดด้านดิจิทัลให้กับเด็ก ๆ ในการรับมือกับความท้าทาย และแรงกดดันที่เกิดขึ้นภายในโลกออนไลน์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ²³ โดยหลักสูตรการเรียนรู้ DQ นี้ ได้รับการคิดค้น และพัฒนาโดยทีมนักวิชาการจากมหาวิทยาลัย Nanyang Technological University ของประเทศสิงคโปร์ และ Iowa State University ของประเทศสหรัฐอเมริกา อีกทั้งยังได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานระดับชาติ อาทิ สภาเศรษฐกิจโลก (World Economic Forums: WEF) องค์กรเพื่อความร่วมมือและพัฒนาทางเศรษฐกิจ (Organization for Economic Cooperation and Development: OECD) และสถาบันวิชาชีพวิศวกรรมไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์ (Institute of Electrical and Electronics Engineers: IEEE) ที่ซึ่งได้ร่วมมือกันจัดตั้งสมาพันธ์ส่งเสริมความฉลาดทางดิจิทัล (Coalition for Digital Intelligence: CDI) ขึ้น

จากปัจจัยในข้างต้น หลักสูตรการเรียนรู้ DQ นี้ ได้ถูกนำไปปรับใช้โดยหน่วยงานจำนวนมาก ทั้งรัฐบาล สถาบันเพื่อการศึกษา และผู้ให้บริการด้านเทคโนโลยี เป็นต้น ด้วยจุดประสงค์ที่ต้องการ 1) ปลุกฝังทัศนคติเด็กและเยาวชนให้ใช้อินเทอร์เน็ต

²³ Advanced Info Service PLC. “(AIS). What is DQ?,” สืบค้นเมื่อ 27 มกราคม 2568 , www.ais.co.th/networkforthais/DQ.html#what-is-dq.

อย่างปลอดภัยและรับผิดชอบ 2) บริหารเวลาหน้าจอได้ดีขึ้น 3) มีความเข้าใจดีขึ้นในเรื่องของการพบปะผู้คนในโลกออนไลน์ เรื่องสิทธิส่วนตัวและเรื่องการปกป้องข้อมูลส่วนตัว 4) เพิ่มทักษะการอ่านข้อมูลและการใช้สื่อออนไลน์ 5) เป็นพลเมืองดิจิทัลที่มีความเห็นอกเห็นใจผู้อื่น 6) สร้างสุขภาวะออนไลน์ 7) ชักจูงผู้ปกครองให้มีส่วนร่วมดูแลและให้คำแนะนำแก่เด็กและเยาวชนในการใช้อินเทอร์เน็ต ตลอดจนสถาบันการศึกษาให้มีความเข้าใจและสนใจเด็กเพิ่มมากขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเรื่องของการเป็นพลเมืองดิจิทัล และ 8) มีส่วนช่วยให้เด็กเรียนหนังสือได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น

4.2 นโยบายและความเคลื่อนไหวในต่างประเทศ

ในส่วนนี้จะนำเสนอกรณีศึกษานโยบายและความเคลื่อนไหวที่ปรากฏอย่างชัดเจน โดยมีลักษณะเป็นการดำเนินการจากรัฐบาลหรือหน่วยงานภาครัฐของแต่ละประเทศ ดังต่อไปนี้ ดังนี้

1. สหรัฐอเมริกา ได้จัดตั้ง The Comprehensive School Safety Initiative (CSSI) หรือโครงการด้านศึกษาวิจัยที่ริเริ่มขึ้นเพื่อการตอบสนองต่อปัญหาการใช้ความรุนแรงภายในสถานศึกษาของนักเรียน ซึ่งมีวัตถุประสงค์เพื่อรับมือกับปัญหาความรุนแรงในโรงเรียน โดยมุ่งเน้นที่การรวบรวมข้อมูล ศึกษา วิเคราะห์ และพัฒนาองค์ความรู้เกี่ยวกับสาเหตุของปัญหาความรุนแรง รวมทั้งออกแบบกลยุทธ์และวิธีการที่สามารถนำไปปรับใช้ในสถานศึกษาเพื่อเพิ่มความปลอดภัยให้กับนักเรียนในทุกระดับการศึกษาทั่วประเทศ²⁴ โครงการนี้ทำงานร่วมกับนักวิชาการ นักวิจัย และผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในพื้นที่ต่าง ๆ เพื่อให้สอดคล้องกับความต้องการและสภาพสังคมในแต่ละพื้นที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

แนวทางการดำเนินงานของ CSSI เป็นมาตรการในการรับมือกับการกลั่นแกล้งทางไซเบอร์ โดยการสร้างมาตรฐานและกลยุทธ์การป้องกันที่เน้นการทำงานร่วมกัน

²⁴ National Institute of Justice (NIJ). 2018. *NIJ's Comprehensive School Safety Initiative*. U.S. Department of Justice, Office of Justice Programs. สืบค้นเมื่อ 19 มกราคม 2568 , www.nij.ojp.gov/topics/articles/nij-comprehensive-school-safety-initiative

ระหว่างหน่วยงานต่าง ๆ เพื่อให้การแก้ไขปัญหามีความครอบคลุมและยั่งยืน ทั้งในโลกจริงและโลกออนไลน์

2. เกาหลีใต้ ได้กำหนดมาตรการทางการศึกษาเพื่อรับมือกับปัญหาความรุนแรงและพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมในสถานศึกษา โดยมีการดำเนินการในโครงการระดับชาติชื่อ The Wee Project ซึ่งประกอบไปด้วย 3 โครงการย่อย ได้แก่ 1) The Wee Class หรือห้องให้คำปรึกษาในสถานศึกษา เป็นสถานที่สำหรับนักเรียนที่ต้องการคำแนะนำหรือความช่วยเหลือจากผู้เชี่ยวชาญในด้านต่าง ๆ 2) The Wee Center หรือหน่วยงานราชการเพื่อการศึกษาประจำท้องถิ่น ซึ่งมีบทบาทในการแทรกแซงและจัดการปัญหาที่เกิดขึ้นในสถานศึกษาที่ไม่สามารถรับมือกับความรุนแรงได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยทำงานร่วมกับหน่วยงานภายในเขตพื้นที่นั้น ๆ และ 3. The Wee School หรือสถานศึกษาประเภทโรงเรียนประจำสำหรับนักเรียนที่มีแนวโน้มพฤติกรรมและสภาพจิตใจเชิงลบ ซึ่งอาจส่งผลกระทบต่อคนรอบข้าง โรงเรียนนี้จะมุ่งเน้นการเรียนการสอนควบคู่ไปกับการรักษาและเยียวยาทางจิตใจ รวมถึงการให้การสนับสนุนและพัฒนาเด็กนักเรียนผ่านหลักสูตรการเรียนรู้พิเศษที่ออกแบบมาเพื่อช่วยเหลือในการปรับตัว²⁵ มาตรการเหล่านี้ไม่เพียงแค่ช่วยในการป้องกันและแก้ไขปัญหาในระดับโรงเรียน แต่ยังเป็นการสร้างสภาพแวดล้อมที่ปลอดภัยและเหมาะสมสำหรับการเติบโตของนักเรียน มุ่งเน้นการสร้างการรับรู้และการป้องกันที่ยั่งยืนในสังคมทั้งในโลกออนไลน์และในโลกจริงได้อย่างมีประสิทธิภาพ

4.3 นโยบายและความเคลื่อนไหวส่วนของเอกชน

ในส่วนนี้สามารถจำแนกออกได้เป็น 2 กลุ่มย่อย ได้แก่ 1.ความเคลื่อนไหวจากกลุ่มของเอกชน และ 2. ความเคลื่อนไหวจากผู้ให้บริการแพลตฟอร์มช่องทางการแสดงความคิดเห็น โดยจะได้แสดงตัวอย่าง อย่างละ 2 กรณี ได้แก่

²⁵ Seung-ha Lee and Hyun-Jung Ju. "Mothers' Difficulties and Expectations for Intervention of Bullying among Young Children in South Korea," *International Journal of Environmental Research and Public Health*. 2019, 16(6), 924. สืบค้นเมื่อ 20 มกราคม 2568. DOI: <https://www.mdpi.com/1660-4601/16/6/924/pdf>.

4.3.1 ความเคลื่อนไหวจากกลุ่มของเอกชน

1) อิตาลี ได้ปรากฏถึงการจัดตั้ง Centro di Ascolto Uomini Maltrattanti (CAM: The Center for Listening to Men)²⁶ สมาคมไม่มุ่งเน้นการแสวงหาผลกำไรที่มีจุดประสงค์การก่อตั้งขึ้นเพื่อการเป็นสถานที่รับฟังให้คำปรึกษา และเป็นแหล่งข้อมูลสำหรับบุคคลเพศชาย ผู้ซึ่งมีความต้องการในการเปลี่ยนแปลงตนเอง รวมไปถึงจนถึงการรับผิดชอบต่อการแสดงออกด้านพฤติกรรมเชิงก้าวร้าวรุนแรงที่ส่งผลกระทบต่อทั้งร่างกายและจิตใจของผู้ถูกกระทำ โดยกลุ่มผู้เชี่ยวชาญจากหลากหลายสาขา อาทิ นักจิตวิทยา นักจิตอายุรเวช จิตแพทย์ และนักวิชาการ เป็นต้น แนวทางของ CAM แสดงให้เห็นถึงความพยายามของรัฐในการจัดการกับรากเหง้าของความรุนแรง โดยเฉพาะการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของผู้กระทำ ซึ่งสามารถประยุกต์ใช้กับการรับมือปัญหาการกลั่นแกล้งทางไซเบอร์ได้เช่นกัน กล่าวคือ นอกจากการให้ความคุ้มครองเหยื่อแล้ว การพัฒนาแนวทางเชิงพฤติกรรมสำหรับผู้กระทำผิดถือเป็นอีกมิติสำคัญในการป้องกันซ้ำ และลดพฤติกรรมก้าวร้าวในสังคมดิจิทัลอย่างยั่งยืน

2) เยอรมนี มีการจัดตั้งสมาคม ESINE Intervention หรือศูนย์กลางผ่านระบบดิจิทัลที่มีจุดประสงค์ในการนำเสนอข้อมูล และขอรับความช่วยเหลือเพื่อการป้องกัน ยับยั้ง และการให้การสนับสนุนแก่บุคคลเพศหญิงที่ตกเป็นเหยื่อปัญหาความก้าวร้าว รุนแรง รวมไปถึงจนถึงการประสบกับปัญหา และสถานการณ์ที่ยากลำบากอื่น ๆ อาทิ ความยากลำบากจากวิกฤตชีวิต การหย่าร้าง การกลั่นแกล้ง การถูกละเมิดตาม และการตกเป็นเหยื่อทางด้านอาชญากรรม ร่างกาย และทางเพศ เป็นต้น ทั้งนี้ การจัดหา และจัดสรรทรัพยากร ความช่วยเหลือ หรือ การสนับสนุนโดยสมาคม ESINE Intervention นั้นอาจมีความแตกต่างกันไปตามบริบทของเหยื่อ²⁷ จะเห็นได้ว่า แนวทางของ ESINE Intervention สะท้อนถึงการพัฒนาเชิงนโยบายในระดับชาติ ที่ให้ความสำคัญกับการดูแลกลุ่มเปราะบางในสังคมผ่านช่องทางดิจิทัล

²⁶ Center for Maltrattating Men Onlus, 2021 สืบค้นเมื่อ 27 มกราคม 2568, www.centrouomimaltrattanti.org/.

²⁷ ESINE Intervention. สืบค้นเมื่อ 27 มกราคม 2568 , www.gesine-intervention.de/.

ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดที่ว่า การแก้ไขปัญหามารกฉกฉกในโลกลโซเบอร์ จำเป็นต้องมีระบบสนับสนุนที่เข้าถึงง่าย ยืดหยุ่น และปรับตามสภาพปัญหาของแต่ละบุคคล

4.3.2 ความเคลื่อนไหวจากผู้ให้บริการแพลตฟอร์มช่องทางการแสดงความคิดเห็น

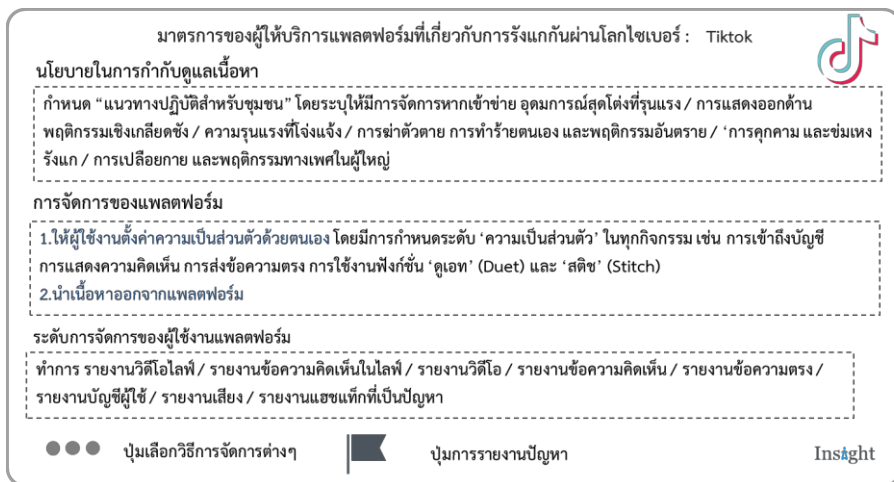
1) เฟซบุ๊ก (Facebook) เป็นแอปพลิเคชันที่มีสำนักงานอยู่ในมลรัฐแคลิฟอร์เนีย สหรัฐอเมริกา โดยได้ริเริ่มพัฒนามาตรฐานชุมชน²⁸ ขึ้น เพื่อใช้เป็นแนวทางในการควบคุมเนื้อหาและพฤติกรรมของผู้ใช้งานบนแพลตฟอร์ม กำหนดว่าสิ่งใดควรหรือไม่ควรปรากฏในพื้นที่ออนไลน์ ในกระบวนการกำหนดความเหมาะสมของเนื้อหา เฟซบุ๊กอ้างอิงความคิดเห็นจากผู้เชี่ยวชาญในหลายสาขา เช่น เทคโนโลยีความปลอดภัยสาธารณะ และสิทธิมนุษยชน ตลอดจนรับฟังความคิดเห็นจากผู้ใช้และชุมชนออนไลน์ เพื่อสร้างดุลยภาพระหว่างเสรีภาพในการแสดงออกและการดูแลความปลอดภัยของผู้ใช้งาน โดยเฉพาะในประเด็นที่อ่อนไหว เช่น ความรุนแรงทางวาจา การข่มขู่ และพฤติกรรมกลั่นแกล้งทางโซเบอร์

ในบริบทของ “รูปแบบการกลั่นแกล้งรังแกทางโซเบอร์และมาตรการป้องกันเชิงนโยบาย” การดำเนินการของเฟซบุ๊กถือเป็นตัวอย่างหนึ่งของมาตรการเชิงนโยบายที่ไม่ได้อยู่ในรูปแบบของกฎหมายรัฐ แต่เป็นนโยบายภายในขององค์กรที่มีอิทธิพลระดับโลก ซึ่งสามารถป้องกันพฤติกรรมรังแกในโลกลโซเบอร์ได้อย่างเป็นรูปธรรม โดยการสร้างกลไกตรวจสอบ แจ้งรายงาน และลบเนื้อหาที่ไม่เหมาะสม นอกจากนี้ยังสะท้อนให้เห็นถึงแนวโน้มของการมีส่วนร่วมของแพลตฟอร์มเอกชนในการกำหนดแนวนโยบายเชิงป้องกันร่วมกับภาครัฐและสังคม ซึ่งเป็นแนวทางสำคัญในการจัดการปัญหามารกฉกฉกทางโซเบอร์ในระดับนานาชาติ

2) ตีกต็อก (TikTok) เป็นแอปพลิเคชันที่มีสำนักงานใหญ่อยู่ในประเทศสิงคโปร์ และได้กำหนดนโยบายด้านการกำกับดูแลเนื้อหาไว้อย่างชัดเจน โดยห้ามไม่ให้เผยแพร่เนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับอุดมการณ์สุดโต่งที่รุนแรง การแสดงความเกลียดชัง การใช้ความรุนแรงอย่างโจ่งแจ้ง พฤติกรรมฆ่าตัวตาย การทำร้ายตนเอง

²⁸ Facebook. *มาตรฐานชุมชน*. DOI: www.th-th.facebook.com/communitystandards/.

การกลั่นแกล้ง คุกคามทางออนไลน์ การเปลือยกาย พฤติกรรมทางเพศของผู้ใหญ่และพฤติกรรมอื่น ๆ ที่เข้าข่ายเป็นอันตรายต่อผู้ใช้งาน เนื้อหาดังกล่าวถือเป็นการละเมิดแนวทางปฏิบัติของชุมชน (Community Guidelines) ของแพลตฟอร์ม และหากมีการตรวจพบจะถูกดำเนินการลบทันทีตามนโยบายด้านความปลอดภัยของแพลตฟอร์ม²⁹ สำหรับมาตรการป้องกันเชิงนโยบายของ TikTok ถือเป็นมาตรการป้องกันในระดับแพลตฟอร์มที่มีความสำคัญยิ่ง โดยเฉพาะในยุคที่ผู้ใช้งานกลุ่มเยาวชนมีแนวโน้มตกเป็นทั้งผู้กระทำและผู้ถูกกระทำในโลกออนไลน์ ด้วยเหตุนี้ การมีนโยบายควบคุมเนื้อหาเชิงรุกจึงช่วยลดโอกาสในการเกิดการกลั่นแกล้ง และสร้างพื้นที่ออนไลน์ที่ปลอดภัยมากยิ่งขึ้นทั้งนี้ ในมิติของการรายงานปัญหาที่เกี่ยวข้องกันกับการคุกคามและรังแก³⁰ เพื่อการป้องกันการเกิดขึ้นของปัญหาในเบื้องต้น TikTok ได้แนะนำให้ผู้ใช้งานปลายทางทุกรายพิจารณาปรับใช้ทางเลือก โดยสรุปได้จากรูปภาพด้านล่างดังนี้

ภาพ 1 : สรุปมาตรการของผู้ให้บริการแพลตฟอร์มที่เกี่ยวข้องกับการรังแกผ่านโลกไซเบอร์ : TikTok

²⁹ TikTok. *Community Guidelines*. DOI: www.tiktok.com/community-guidelines?lang=en#36

³⁰ TikTok. *Bullying Prevention*. DOI: www.tiktok.com/safety/en-us/bullying-prevention/

5. บทสรุป

การกลั่นแกล้งทางไซเบอร์ (Cyberbullying) เป็นพฤติกรรมที่ใช้เทคโนโลยีและอินเทอร์เน็ต ในการทำร้ายผู้อื่นโดยเจตนาและเกิดขึ้นซ้ำ ๆ ผ่านช่องทางออนไลน์ เช่น โซเชียลมีเดีย เว็บไซต์ หรือ แอปพลิเคชันต่าง ๆ ซึ่งมีผลกระทบทั้งในด้านสุขภาพจิต เช่น ความเครียด ซึมเศร้า และการสูญเสียความมั่นใจในตนเอง โดยเฉพาะในกลุ่มเยาวชนที่ใช้เทคโนโลยีและอินเทอร์เน็ตเป็นส่วนหนึ่งของชีวิตประจำวัน การกลั่นแกล้งทางไซเบอร์มีหลายรูปแบบ เช่น การคุกคาม (Harassment), การเผยแพร่ข้อมูลเท็จ (Denigration), การแอบอ้างตัวตน (Impersonation), การเผยแพร่ข้อมูลส่วนตัว (Outing), และการสะกดรอยตามทางไซเบอร์ (Cyberstalking) ซึ่งทั้งหมดล้วนส่งผลเสียทั้งด้านจิตใจและอารมณ์ของเหยื่อ

เพื่อป้องกันการเกิดการกลั่นแกล้งทางไซเบอร์ จำเป็นต้องมีมาตรการป้องกันที่มีประสิทธิภาพในเชิงนโยบาย ซึ่งสามารถดำเนินการได้โดยการสร้างความตระหนักรู้ในสังคมและส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีอย่างรับผิดชอบ เช่น การพัฒนาเทคโนโลยีเพื่อป้องกันและติดตามพฤติกรรม การกลั่นแกล้งออนไลน์ และ การกำหนดกฎหมายที่ชัดเจนเพื่อควบคุมพฤติกรรมเหล่านี้ นอกจากนี้ยังควรเสริมสร้างทักษะให้กับผู้ใช้เทคโนโลยีทั้งในระดับบุคคลและสังคมผ่านการให้ความรู้และฝึกอบรมเกี่ยวกับการใช้เทคโนโลยีอย่างมีสติและรับผิดชอบ

การแก้ไขปัญหาการกลั่นแกล้งทางไซเบอร์จึงไม่เพียงแต่เป็นการรักษาผลกระทบจากเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น แต่ยังต้องมุ่งเน้นไปที่การป้องกันไม่ให้เกิดขึ้นตั้งแต่ต้น ซึ่งสอดคล้องกับหลักการ “กันไว้ดีกว่าแก้” ที่สามารถลดความเสี่ยงของการกลั่นแกล้งและช่วยสร้างสังคมออนไลน์ที่ปลอดภัยยิ่งขึ้น

นอกจากนี้ การทำงานร่วมกันระหว่างภาครัฐ องค์กร และสถาบันการศึกษาในการกำหนดนโยบาย ที่เหมาะสมก็มีความสำคัญ เพื่อให้เกิดความร่วมมือในการแก้ไขปัญหาอย่างมีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะในกรณีของการกลั่นแกล้งทางไซเบอร์ที่เป็นอาชญากรรมที่มีผลกระทบในวงกว้างต่อสังคมและเศรษฐกิจ

รายการอ้างอิง

หนังสือ

กองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา. ทุนมนุษย์เพื่อยุติความเหลื่อมล้ำ. เอกสารเผยแพร่กองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา. กรุงเทพฯ: กองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา, ม.ป.ป.

สำนักงาน กสทช. และ อินไซต์ คอนซัลติ้ง รีเสิร์ช จำกัด. รายงานฉบับสมบูรณ์ การศึกษาเพื่อพัฒนากลไกหรือมาตรการป้องกันการรังแก ข่มขู่ คุกคามสตรี เด็ก และเยาวชน โดยช่องทางการรณรงค์ผ่านสื่อมัลติมีเดียต่าง ๆ. กรุงเทพฯ: สำนักงาน กสทช., 2565.

บทความในหนังสือ

ภริกาญจน์ ไคนุ่นนา. “รู้เท่าทันสื่อ จากในบ้าน สู่โลกออนไลน์.” ในคู่มือรู้เท่าทันสื่อออนไลน์และเฝ้าระวังสื่อไม่ปลอดภัยต่อเด็กและเยาวชน, 45–60. กรุงเทพฯ: สำนักงาน กสทช., กรกฎาคม 2562.

อดิศักดิ์ ผลิตผลการพิมพ์. “อันตรายและความปลอดภัยของเด็กในสื่อดิจิทัล.” ในคู่มือรู้เท่าทันสื่อออนไลน์และเฝ้าระวังสื่อไม่ปลอดภัยต่อเด็กและเยาวชน, 15–30. กรุงเทพฯ: สำนักงาน กสทช., กรกฎาคม 2562.

บทความวารสาร

จณิสราห์ แนนไส และคณะ. “การฆ่าตัวตายในวัยรุ่นจากการถูกกลั่นแกล้งทางไซเบอร์: การทบทวนวรรณกรรมอย่างเป็นระบบ.” วารสารวิจัยการพยาบาลและวิทยาศาสตร์สุขภาพ 14, ฉบับที่ 2 (กรกฎาคม–ธันวาคม 2565): 10–25.

- ณัฐวุฒิ เอี่ยมแพ. “เปรียบเทียบปัญหาความรังเกียจทางอาญาในลักษณะ Hate Speech ต่อบุคคลสาธารณะทางสื่อสังคม: ศึกษากฎหมายไทย สหรัฐอเมริกา นิวซีแลนด์ และอินโดนีเซีย.” *RMUTSB Academic Journal (Humanities and Social Sciences)* 1, ฉบับที่ 2 (ธันวาคม 2559): 226–37.
- เมธินี สุวรรณกิจ. “มาตรการทางกฎหมายในการคุ้มครองเด็กและเยาวชนจากการถูกกลั่นแกล้งในสังคมออนไลน์.” *วารสารนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร* 10, ฉบับที่ 2 (กรกฎาคม–ธันวาคม 2560): 105–20.

วิทยานิพนธ์

- กรกมล แจ่มเจริญยิ่ง. “การเปิดรับ ทศนคติ พฤติกรรม และแนวโน้มการรับมือต่อสถานการณ์การถูกกลั่นแกล้งบนสื่อสังคม (Cyberbullying) ของกลุ่ม Generation Z ผ่านช่องทางเฟซบุ๊ก.” วิทยานิพนธ์วารสารศาสตร์มหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2564.
- ปองกมล สุรัตน์. “การรังแกผ่านโลกไซเบอร์ในมิติสังคมวัฒนธรรม: กรณีศึกษาเยาวชนไทย เจเนอเรชั่น Z.” *ปริญญานิพนธ์* ปร.ด. (การวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ประยุกต์), มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, 2561.
- พาตีเหว ญูไช้. “การเสริมสร้างภูมิคุ้มกันตนเองจากการถูกข่มเหงรังแกของนักเรียนวัยรุ่น โดยการให้คำปรึกษากลุ่มแบบบูรณาการ โรงเรียนราชประชานุเคราะห์แห่งหนึ่ง.” วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยทักษิณ, 2563.
- วันวิสาข์ ไชยพันธ์. “ความผิดฐานกลั่นแกล้งเด็กบนอินเทอร์เน็ต.” วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2562.

เว็บไซต์

อิพร สิงห์ลอ. “การกลั่นแกล้ง (Bullying) กระทบกับสุขภาพจิตของวัยรุ่นชายและหญิงมากกว่าโรคอ้วน.” กองทุนพัฒนาสื่อปลอดภัยและสร้างสรรค์. สืบค้นเมื่อ 27 มกราคม 2568. <https://www.thaimediafund.or.th/wpcontent/uploads/2021/04/GUIDELINE-1.pdf>.

นิติ ภาวครพันธ์. “ฆ่าตัวตาย: ปัญหาส่วนรวม ความรับผิดชอบของรัฐบาล.” 101.world. 7 กุมภาพันธ์ 2563. <https://www.the101.world/suicide/>.

ไม่ปรากฏผู้เขียน. “ผลสำรวจเผย ผู้ป่วย ‘โรคซึมเศร้า’ จ่ายค่ารักษาแพง 21% ของรายได้.” กรุงเทพธุรกิจ. 19 ตุลาคม 2565. <https://www.bangkokbiznews.com/health/social/1033279>.

ไม่ปรากฏผู้เขียน. “เรียนรู้และเข้าใจ ‘โรคซึมเศร้า’.” โรงพยาบาลศิครินทร์. สืบค้นเมื่อ 27 มกราคม 2568. <https://www.sikarin.com/health/โรคซึมเศร้า-depression>.

Advanced Info Service PLC. (AIS). “What is DQ?” Accessed January 27, 2025. www.ais.co.th/networkforthais/DQ.html#what-is-dq.

Center for Maltrattting Men Onlus. “Home Page.” Accessed January 27, 2025. www.centrouominimaltrattanti.org.

Cyberbullying Research Center. “What is Cyberbullying?” Accessed January 27, 2025. <https://cyberbullying.org/what-is-cyberbullying>.

GESINE Intervention. “Home Page.” Accessed January 27, 2025. www.gesine-intervention.de.

Facebook. “มาตรฐานชุมชน.” สืบค้นเมื่อ 27 มกราคม 2568.

www.th-th.facebook.com/communitystandards/.

National Institute of Justice (NIJ). “NIJ’s Comprehensive School Safety Initiative.” U.S. Department of Justice, Office of Justice Programs. Accessed January 27, 2025. www.nij.ojp.gov/topics/articles/nij-comprehensive-school-safety-initiative.

สำนักงานกิจการยุติธรรม (OJA). “EP.18 โทรศัพท์แล้วด่าทอกันแต่อยู่คนละที่จะเป็นความผิดฐานดูหมิ่นหรือไม่?” PODCAST | พูด-คุย ปัญหากฎหมายภาษาชาวบ้าน. YouTube, 6 กรกฎาคม 2566.

TikTok. “Community Guidelines.” Accessed January 27, 2025.

<https://www.tiktok.com/community-guidelines?lang=en#36>.

TikTok. “Bullying Prevention.” Accessed January 27, 2025.

<https://www.tiktok.com/safety/en-us/bullying-prevention>.

U.S. Congress. H.R. 4909 – STOP School Violence Act of 2018. 115th Cong. (2017-2018). <https://www.congress.gov/bill/115thcongress/house-bill/4909/text>.

Books and Book Articles

Alhashmi, Asma A., et al. “Taxonomy of Cyberbullying: An Exploration of the Digital Menace.” *Journal of Intelligent Systems and Applied Data Science (JISADS)* 1, no. 2 (2023).

Hinduja, Sameer, and Justin W. Patchin. *Cyberbullying: Identification, Prevention, and Response*. 2020 ed. Cyberbullying Research Center, 2020.

- Kowalski, Robin M., Gary W. Giumetti, Amber C. Schroeder, and Reese Y. Lattanner. "Bullying in the Digital Age: A Critical Review and Meta-Analysis of Cyberbullying Research Among Youth." *Psychological Bulletin* 140, no. 4 (2014): 1073–1137.
- Lee, Seung-ha, and Hyun-Jung Ju. "Mothers' Difficulties and Expectations for Intervention of Bullying among Young Children in South Korea." *International Journal of Environmental Research and Public Health* 16, no. 6 (2019): 924. <https://doi.org/10.3390/ijerph16060924>.
- Olweus, Dan A. "Bully/Victim Problems in School: Facts and Intervention." *European Journal of Psychology of Education* 12, no. 4 (1997): 495–510.